

(http://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=103157&lang=ro , accesat la data de 28.12.2019).

6. A. Antoci, Particularitățile aplicării și achitării amenzii contravenționale, În: Strategia Dezvoltării Inofensive din perspectiva Toleranței biotice: analiză teoretico-metodologică, p. 105-111. (http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/6808/Conf_StiinteSocioUmanist2018_pg105_111.pdf?sequence=1&isAllowed=y , accesat la data de 28.12.2019).

7. <http://border.gov.md/index.php/ro/3725-precizare-privind-chitanta-de-incasare-a-amenzii-la-locul-constatarii-contraventiei> (accesat la data de 28.12.2019).

CONȘTIINȚA FILOSOFICĂ – CUPOLA SISTEMULUI FILOSOFIC A LUI LUCIAN BLAGA

Maftei Vitalie

doctorand USM

***Adnotare:** În articol este analizată concepția lui Lucian Blaga despre esența și specificul conștiinței filosofice, despre autonomia filosofiei care se manifestă în principii ireductibile, mijloace exclusive, procedee singulare și valori proprii. Este determinat raportul dintre filosofie și simțul comun, L. Blaga menționând că din punct de vedere al complexității și profunzimii, conștiința filosofică este net superioară simțului comun. Sunt evidențiate diferențele în atitudinea filosofului și a omului de știință față de experiență, accentuându-se că pentru filosofie aspectul teoretic este mai important și nu este total dependent de controlul experienței.*

Cuvinte cheie: *conștiința filosofică, filosofie, problemă științifică, știință, simț comun, experiență, problemă filosofică.*

Introducere

L. Blaga poet, filosof, umanist, în linii generale o personalitate marcantă a culturii românești, care acordă o valoare inestimabilă și o însemnătate fundamentală filosofiei ca piatră de temelie în fundamentarea culturii și istoriei umane. Exprimarea acestei poziții vine la finalul scrierilor sale în plan cronologic, însă ca configurare, este plasată la începutul trilogiei creației literare. Locul de frunte este ocupat de *Conștiința filosofică*. Lucian Blaga a elaborat un sistem filosofic original exprimat în esență prin trilogiile sale. În testamentul său editorial din august 1959, L. Blaga evidențiază sistemul său filosofic format din 15 volume, care ar apărea ulterior în patru tomuri. Prima trilogie, *Trilogia cunoașterii*, începe cu o lucrare, care după autor nu era planificată inițial, însă s-a regăsit în textul final – *Despre conștiința filosofică* – un fel de introducere în filosofie în general, o deslușire a conștiinței filosofice, o încercare de a se prezenta ca metafizician. În această lucrare autorul conturează sensul, scopul și misiunea filosofiei în raport cu alte sfere a existenței umane. Conștiința este o stare a spiritului uman ce se manifestă prin luciditate față de anumite probleme filosofice. Astfel spus, filosofia este o stare a spiritului prin care el se autodepășește, este o abordare fundamentală, una specifică, o treaptă nouă, prodigioasă orientată spre pătrunderea în esența acestei lumi. Este o capacitate desăvârșită și proprie a spiritului uman de a face o interpretare inedită cu privire la realitate.

Problema conștiinței ca temă filosofică este la fel de veche precum filosofia. Interesul pentru conștiință nu a fost și nu este nici astăzi doar unul filosofic, ci vine dinspre un șir de discipline, deoarece problema conștiinței în sine joacă un rol central pentru întreaga gândire umană. În conștiința filosofică filosofia se întoarce către un act reflexiv asupra conținutului său; prin conștiința filosofică filosofia se auto determină, se anunță. În lucrarea dată, L. Blaga evidențiază configurarea în plan istoric a celor mai originale viziuni sau concepții filosofice, care tind să depășească constrângerea cauzată

de simțul comun. Această depășire spre noua cunoaștere se realizează de către conștiința filosofică. Autorul tinde să evidențieze aspectul metodologic, de problemă (în filosofie și știință), dimensiunile și motivele viziunii filosofice, filosofie și stil, artă, etc.

La L. Blaga conștiința filosofică este starea posibilă (nu și obligatorie), complexă a conștiinței. Conștiinței filosofice i se acordă o circumscriere largă și cel mai general nivel. Este o luciditate a spiritului uman. Conștiința filosofică este însăși filosofia în esența ei pură raportată la ce este. Filosofia este singulară și vizează totul, ea întotdeauna este urmată de o conștiință filosofică. Conștiința filosofică este determinată de *suprema veghe a omului*, proces ce apare în gândirea umană în dorința omului de a rezolva raporturile a ceea ce este. Conștiința filosofică adevărată este dobândită de către filosoful care tinde să transleze existența în termenii înțelegerii umane atât în extensie cât și în profunzimea cunoașterii. Marii filosofi sunt numiți de Blaga *făclii aprinse*, proiectate pe ecranul vieții noastre spirituale, lumini de „trezire”, menite să străpungă beznele din afara noastră, din lumea necunoscutului ce ne înconjoară, dar și noaptea dinăuntru a spiritului nostru. Conștiința filosofică este conștiința critică a filosofiei, un univers psihospiritual în care filosofia este gândită și reprezentată în dezvoltarea ei istorică, în transformările pe care le-a cunoscut, dar și un univers psihospiritual, din perspectiva căruia un gânditor sau altul își elaborează propria sa concepție despre lume.

Esența și specificul conștiinței filosofice este reflectată de Lucian Blaga, în lucrarea *Despre conștiința filosofică*. Orice om, înzestrat cu aptitudini spirituale necesare, poate să-și formeze prin capacitatea sa intelectuală o conștiință filosofică. Conștiința filosofică este într-o oarecare măsură *egalată* de L. Blaga cu realizarea de către subiect a unei conștiințe artistice și se formează prin experiența obținută în urma unei exersări perseverente, familiarizări cu opere filosofice, lucrări, stiluri etc, dar și a activității practice. L. Blaga, consideră că conștiința filosofică este autonomă. Într-un fel, conștiința filosofică poate fi percepută ca „o răsfrângere în spirit, mai mult sau mai puțin lucidă, a situației în chestiune. Cel ce și-a alcătuit un suficient discernământ și, datorită unui proces multiplu condiționat, o

conștiință filosofică, știe foarte bine că filosofia, într-o cuprindere de ansamblu își are ființa și autonomia ei. ...conștiință filosofică o socotim doar ca un joc secund, ca un apendice foarte treaz al filosofiei, sau, altfel spus, ca o sumă de acte ale acesteia, reflectate asupra ei înseși, și intrate firește în sânge sub înfățișarea unor atitudini bine consolidate” [1,p.20]. Conștiința filosofică este o structură intimă a gândirii filosofice, care îndată ce este cunoscută trebuie să fie răspândită și altor spirite omenești. Filosofului sau celui care se ocupă de filosofie îi poate lipsi un timp conștiința filosofică, fiindu-i utilă în procesul creării unui climat favorabil pentru aprecierea justă a unei filosofii, a concepțiilor filosofice ale unui gânditor sau în crearea construcțiilor ideatice personale. L. Blaga deosebește două forme de manifestare a conștiinței filosofice – una de vocație și una de amator. Conștiința filosofică descoperă prin trezire realitatea existentă și îi acordă caracter autonom în manifestarea sa. Este o trezire, o luciditate treptată. În urma trezirii se manifestă descoperirea de către conștiința filosofică a existenței. Această realizare a conștiinței se evidențiază la diferite etape istorice. De exemplu, la Anaxagora trezirea vine prin ordonarea, unirea de către gândire a tuturor lucrurilor. O trezire a rațiunii se evidențiază și la Platon. Omul se află într-o trezire continuă. L. Blaga evidențiază două categorii, două tipuri de gânditori: *vizionari-constructiv*: Thales, Anaxagora, Parmenide, Heraclit, Platon, Aristotel, Descartes, Spinoza, Hegel și alții și *analitică-critică*: Parmenide, Sofiștii, Socrate, Descartes, Hume, Kant, Existențialiștii și alții. Luând în considerație contribuția adusă de reprezentanții acestor două categorii de filosofi evoluției istorice a gândirii umane, L. Blaga accentua: „Soluțiile filosofiei sunt frunzele ce cad ca să îngroașă și să fertilizeze huma în care rădăcinile problematicii spirituale se vor întinde tot mai vâjnoase și cuprinzând încetul cu încetul tot mai mult spațiu” [1,p.28]. Aceste idei, construcții și reflecții filosofice vor fi ulterior reconstruite, completate, comasate, ele acordând, în forma nouă, o perspectivă, o speranță și rămânând acea lucidă trezire spirituală din somnul infinit și veșnic în care se regăsește ființa umană. Ca obiectiv de cercetare al ființei și autonomiei gândirii filosofice, L. Blaga își propune să se servească de cele mai importante și rodnice momente din istoria

filosofiei. După părerea lui, această analiză tinde să fie una cât se poate de neutră și obiectivă. În acest sens el tinde să evidențieze cele mai notorii, mai importante concepții filosofice ca fiind un produs al spiritului, al conștiinței filosofice ce reflectă latura subiectivă a autorului, concomitent evidențiind și caracterul obiectiv al reflecțiilor sale. Conștiința filosofică este atribuită subiectului fără a determina sfera sa de activitate, ea este o forță subiectivă de pătrundere în deslușirea necunoscutului. Reflecțiile filosofice ale lui Lucian Blaga nu pretind a fi unele cu nuanță istorică, ci, mai curând, sunt privite ca o tendință de a explica și evidenția constituirea conștiinței filosofice „... și prin urmare a lămurii, în prealabil structura gândirii filosofice, figura și profilul ei, care, datorită felului lor sui generis, pot alcătui piatra unghiulară a unui asemenea teme”[1,p. 21]. Prin determinarea conștiinței filosofice, L. Blaga își propune ca scop să evite subiectivizarea de către un gânditor a adevărului. Căderea sub influența construcțiilor ideatice ne lipsește de posibilitatea de a determina esența conștiinței filosofice, considera el. Conștiința filosofică este o matrice autonomă care se prezintă prin efectul *contagiunii*. Este anume acea influență pe care a exercitat-o D. Hume în cristalizarea concepțiilor filosofice ale lui I. Kant, fiind o trezire dintr-un somn dogmatic, o stare precară a spiritului, o trezire a spiritului din somnul cunoașterii. Drept exemplu este adus și filosoful grec Thales, care *s-a trezit din somn*, adică a avut o efervescentă intelectuală a spiritului. Spiritul omenesc se deștepta, se apropia de taina existenței. Această trezire devine una *fatală* pentru cunoașterea umană: „Gândirea rațională aservită până atunci imaginației divinatorii de natură mitică intră în exercițiul autonomiei sale” [1,p.26].

Conștiința filosofică descoperă prin trezire realitatea existentă și îi acordă caracter autonom în manifestarea sa. Este o trezire, o luciditate treptată. În urma trezirii se manifestă descoperirea de către conștiința filosofică a existenței. Această realizare a conștiinței se evidențiază la diferite etape istorice. De exemplu, la Anaxagora trezirea vine prin ordonarea, unirea de către gândire a tuturor lucrurilor. O trezire a rațiunii se evidențiază și la Platon. Omul se află într-o trezire continuă. L. Blaga evidențiază două categorii, două

tipuri de gânditori: *vizionari-constructiv*: Thales, Anaxagora, Parmenide, Heraclit, Platon, Aristotel, Descartes, Spinoza, Hegel și alții și *analitică-critică*: Parmenide, Sofiștii, Socrate, Descartes, Hume, Kant, Existențialiștii și alții. Luând în considerație contribuția adusă de reprezentanții acestor două categorii de filosofi evoluției istorice a gândirii umane, L. Blaga accentua: „Soluțiile filosofiei sunt frunzele ce cad ca să îngroașă și să fertilizeze huma în care rădăcinile problematicii spirituale se vor întinde tot mai vânoase și cuprinzând încetul cu încetul tot mai mult spațiu” [1,p.28]. Aceste idei, construcții și reflecții filosofice vor fi ulterior reconstruite, completate, comasate, ele acordând, în forma nouă, o perspectivă, o speranță și rămânând acea lucidă trezire spirituală din somnul infinit și veșnic în care se regăsește ființa umană.

Capacitatea de cuprindere și în același sens profunzimea prin care conștiința reflectă existența și lumea face posibilă însăși existența filosofiei. Nu este cazul să rezumăm conștiința filosofică la filosofie și invers (în esență după autor ea se presupune a fi, dar nu este). Conștiința filosofică nu este în sens direct o filosofie. Ea este o modalitate desăvârșită, o stare a spiritului prin care potența devine o realitate, prin care filosofia devine ea înseși, *ea prinde știre de sine*. Conștiința filosofică, este o stare, o potență, ea denotă gradul de profunzime. Conștiința filosofică deslușește valorile laturile fundamentale ale creației filosofice. La moment retrăim o situație inedită de a vorbi despre o conștiință filosofică și în același timp de a medita asupra propriei filosofii (a lui L. Blaga, în sens cum a fost ea gândită). Din păcate acordând libertate discuției în materie vom depista că există mai multe interpretări asupra conștiinței filosofice. Conștiința filosofică este un proces continuu prin intermediul căruia omul își pune ca scop *descoperirea* naturii, societății și omului. În analiză conștiinței filosofice L. Blaga identifică, evidențiază valabilitatea autonomiei filosofiei.

Abordarea autonomiei filosofiei și creației metafizice la L. Blaga evidențiază specificul autonomiei ei ce se manifestă în principii ireductibile, mijloace exclusive, procedee singulare și valori proprii. Filosofia în esența sa, deși are tangențe specifice cu arta sau știința, nu poate să fie redusă la ele – filosofa posedă o autonomie reală.

Aceeași aserțiune se evidențiază la gânditor prin faptul că finalitatea filosofiei, cât și rostul ei fundamental se realizează prin „funcția ei creatoare de metafizică”[1,p.31]. Metafizicianul prin măreția și adâncimea viziunii este autorul unei lumi. Filosoful ce nu creează o lume metafizică în ultima instanță își pierde vocația, menționa L. Blaga. Pentru el, creația metafizică constituie fundamentul unei gândiri filosofice. Acest fundament realizează o construcție unică, specifică, adâncă și măreață a acelui gânditor care prin forța de pătrundere asistată de puterea cuvântului anunță și *impune* altora lumea sa. Abordarea metafizică depășește realitatea, ea nu este în trecut, prezent sau viitor, ea doar este. Ființarea ei este constatată prin existență. Constatarea ei vine prin enunțuri formulate de conștiința filosofică și care servesc drept reper, bază în gândirea filosofică ce are menirea de a servi, a alimenta prin existența sa celelalte încercări, cunoașteri sau creații metafizice. Metafizica este o cădere liberă a spiritului în care sunt realizate creații metafizice de o fină și adevărată existență în lumea creatorului. În viziunea lui Blaga, acest caracter de percepere, realizare a creației metafizice de o fină și adevărată existență rămâne la moment o taină, dar ea există, căci avem un șir de realizări a filosofiei de vocație pe parcursul istoriei, fapt ce este comparat cu o muncă continuă a intelectului uman în cunoașterea realității, a primelor principii și cauze ale acestei lumi.

Filosofia și simțul comun constituie o problemă specifică, prin care Blaga încearcă să evidențieze specificul conștiinței filosofice, a esenței și autonomiei filosofiei, este determinarea raportului dintre *filosofie* și *simțul comun*. Prin simțul comun, autorul desemnează idei, norme asimilate de individul uman, prezentând o masă omogenă, difuză și fără limite precise. Simțul comun se constituie la individ în urma asimilării cunoștințelor, normelor și valorilor sociale și se manifestă în poziții, orientări și atitudini individuale. De multe ori individul îl asimilează involuntar, simțul comun prezentându-se adesea destul de bine întărit. În aceste circumstanțe, un filosof trebuie să fie curajos ca să se opună, să confrunte prejudecata generală, trebuie să fie independent. Filosoful ar fi, în acest sens, un revoluționar în determinarea adevărului ce există obiectiv. Este cel care realizează necesitatea făcliei lui Prometeu.

Omul de știință, în comparație cu filosoful, are o *arie* circumscrisă și o *zare interioară* complex determinată. Omul de știință demască anumite prejudecați ale simțului comun. Aceste delimitări sunt clare, precise. Filosoful, la rândul său, descoperă adevărul prin criticism, este un *scanner* care își pune ca scop să găsească ceva, deși pare că nu există nimic, să configureze o nouă viziune asupra lumii, o viziune alternativă. Această scanare a filosofului se manifestă din plin în istoria filosofiei, menționează Blaga și dă drept exemplu școala din Elea, când Parmenide detronează încrederea în caracterul absolut al simțurilor susținând că gândirea rațională este gândirea existenței. Simțul comun, la rândul său, se bazează în scanarea realității pe credința oarbă în datele organelor senzoriale. Simțurile sunt veriga de legătură a simțului comun și realitatea obiectivă.

În linii generale, L. Blaga demonstrează confruntarea între simțul comun (bazat pe senzații) și conștiința filosofică (bazată pe gândirea logică). Capacitatea spiritului uman de a reprezenta nou, inedit lumea constituie, în sine, conștiința filosofică. Blaga este adeptul aserțiunii conform căreia conștiința filosofică este net superioară simțului comun. Acest raport nu este făcut din perspectiva dominației, ci a complexității și profunzimii. Desigur, conștiința filosofică este, în esența sa, personalizată, este un mod al spiritului de a vedea și pătrunde, inedit, unic, singular în existența și în realitatea obiectivă, de a desluși misterul lumii.

În analiza coraportului filosofiei și științei Lucian Blaga, pentru a evidenția specificul filosofiei și al științei, propune rezolvarea problemei raportului dintre știință-experiență și filosofie-experiență. Esența acestei corelații a fost în mod principal examinată de filosofi în perioada Epocii Moderne și a Epocii Contemporane, însă până la momentul de față ea neliniștește gândirea filosofică, considera filosoful român.

Filosofia nu se poate dispensa de experiența simțurilor. La prima etapă simțurile ne furnizează informații despre obiectul de studiu pe care nu putem să le negăm, ulterior rațiunea prelucrează, organizează informația primită. În plus, rațiunea, pentru a explica fenomenul studiat, face apel la prelucrarea fenomenului prin imagini, scheme

împrumutate din alt domeniu. Analizând aceste corelații, L. Blaga propune interpretarea sa a ceea ce înseamnă *experiență*. Prin cuvântul *experiență* se înțelege, de obicei, totalitatea materialului concret, pe care spiritul și-l însușește cu ajutorul simțurilor. Experiența presupune nu doar senzațiile simțurilor, ci și funcții ale inteligenței care le ordonează, le sistematizează. Aceste două componente ale senzațiilor și constituie experiența. Observăm abordarea de conciliere kantiană, care admite implicarea rațională la constituirea experienței. Atitudinea filosofului și a omului de știință față de experiență este diferită. Filosoful articulează problematica prin depășirea experienței proprii și în adâncime. Omul de știință emană problematica din experiență și își creează o problematică. El evidențiază stabilirea unor principii, reguli, legi, se imaginează eventual unele modele de existență „cari, proiectate în dosul aspectelor sensibile, fac mai limpede însuși felul de funcționare a principiilor, regulilor, legilor” [1,p.55] Omul de știință este constrâns în determinarea unei problematici să facă apel la experiență. Experiența sa (în mod ideal) a ajuns la limita accesibilului (adică la ultim nivel de dezvoltare științifică, în domeniu). Filosoful își canalizează spiritul cunoașterii spre tot, acesta dacă este circumscris, el adâncește problematica, dă soluții ce deschid ferestre spre tot, existență. „Pentru filosof experiența simțurilor este absorbită într-o vastă interpretare, care are în vedere întregul existenței. Din contra, pentru omul de știință experiența simțurilor devine o zonă de rigori, ce constrânge activitatea teoretică la diverse limitări”. [1,p. 56] Omul de știință se situează într-un sector al experienței, de regulă unul specific, îngust și aici el completează teoretic anumite goluri, pe care apoi le verifică tot prin experiență. Experiența pentru el este deci o primă și ultima instanță. Filosoful interpolează experiența în vaste preocupări teoretice. Omul de știință interpolează actele teoretice în masa experienței. Omul de știință, atât teoretic cât și empiric, se va regăsi în zona experienței, căci cea din urmă este translată teoretic (pentru a fi explicată) și ulterior necesită o justificare experimentală (care este de natură limitată). Experiența are un rol specific în filosofie și alt rol în știință. Pentru filosof experiența este un pretext, unul al interpretării, pentru că el va fi autor al unei lumi. Filosoful nu poate

să facă abstracție de experiență, căci ea este asimilată teoriei (în știință teoria este asimilată experienței). Experiența alimentează viziunea filosofiei. Interpretarea filosofică, fiind una teoretică, evident depășește planul experienței (în domeniul științei teoria trebuie să fie justificată prin experiență), ea este privită în plan ideal și având caracter posibil care anexează sub sine și experiența. Specială este și atitudinea subiectului față de experiență. Pentru filosof este una plastică, degajată, iar pentru omul de știință ea este una rigidă, necesară: acesta și determină modul de a fi al științei – unul argumentat, real dovedit.

Aceste diferite atitudini ale subiecților față de experiență și față de spiritul teoretic trezesc un deosebit interes pentru desfășurarea istorică a gândirii filosofice și a celei științifice, menționa Blaga. El exemplifică afirmația sa prin descoperirile în domeniul biologiei, care largesc experiența umană cu noi materiale de observație ca apoi să aibă loc o trecere la ideea evoluționistă a lumii. Este evidențiat un lucru interesant – corelația între teoria veche și cea nouă. Lucian Blaga consideră că în știință corelația între vechi și nou nu ia o formă vizibilă și acută ca în filosofie. În științele exacte, teoria se ține strâns de experiență, de aceea trecerea de la vechi la nou este privită fără remușcări, căci în știință această trecere (vechi - nou) este privită ca ceva firesc și necesar. Pentru filosofie aspectul teoretic, cum a fost menționat anterior, este mai important, nu este total dependent de controlul experienței, de aceea relația vechi - nou este o relație în care vechiul este bază, fundament pentru nou și se bucură de o autoritate mai vastă. Această analiză a științei și a filosofiei ca raport dintre experiență și teorie exprimă, de fapt, anumite stări și procese care determină autonomia filosofiei și autonomia științei.

Problema filosofică și problema științifică. Lucian Blaga, pentru a completa demersul de cercetare, pune în analiză noțiunile: problema filosofică și problema științifică. După cum s-a văzut, filosofia și știința au diverse atitudini față de experiență. O altă diferență notorie între aceste două domenii este și problematica lor. Aceasta din urmă vizează modul cum este pusă, cum se soluționează, care este extensiunea problematicii, etc. În aceasta ordine de idei, L. Blaga încearcă să formuleze, să argumenteze necesitatea (existența) unei

potențiale discipline – Logica problemei. Crearea acestei discipline autorul o începe cu determinarea termenilor prin care se pune o problemă și a termenilor prin care se rezolvă o problemă. Când punem o problemă, se anticipează întrucâtva asupra soluției ce se va da. Formularea problemei începe cu punerea unei întrebări, scopul determinării căreia este răspunsul. Întrebarea fiind carcasa unei probleme, ea prefigurează într-o oarecare măsură răspunsul. În punerea problemei utilizăm date obiective, care pot fi numite și *aria* problemei. Pe lângă date obiective mai persistă în întrebare și elementul ideativ, care acordă problemei o *zare interioară*. De aici autorul rezumă că aceste „aspecte de articulare pe care orice eventuală logică a problemei se va simți îndrumată să le sesizeze în actul problematizării, aspecte pe care le numim „aria” problemei și „zarea interioară” a problemei, ne vor oferi serviciile lor cu totul serioase în operația ce o întreprindem în vederea unei mai clare distincții, ce urmează s-o facem între modul filosofic și modul științific”[1,p. 64]. Astfel, *aria* problemei și *zarea interioară* a problemei ne acordă posibilitatea să deosebim modul filosofic și cel științific de a pune o problemă și de a o soluționa.

Aria unei probleme filosofice o constituie totdeauna, fie explicit, fie implicit, totul existenței (lumea) iar *zarea* interioară a unei probleme filosofice rămâne totdeauna într-un mare grad indeterminată; din contra, o problemă științifică are totdeauna o *arie* circumscrisă și o *zare interioară* complex determinată, menționa L. Blaga [1, p.67]. Pentru claritate, el dă următorul exemplu din istoria filosofiei. Filosoful grec Thales pune întrebarea „ce este lumea în totalitatea ei, atât de diversă și de variabilă ca aspecte, ce este lumea în substanța ei” [1,p. 65]. Datele obiective la care se referă problema pusă de filosoful grec este lumea; această parte a formulării problemei constituie *aria* problemei. În formularea problemei Thales operează cu ideea substanței, el admite că lumea are la fundamentul său – substanța. Anume unirea datelor obiective cu ideea de substanță (apa) formează manifestarea *ariei* problemei și *zarea interioară*, care este emanată de spirit. Problema pusă de filosof prevede *aria* problemei echivalată cu totul, adică cu lumea, și *zarea interioară* – ideea abstractă de substanță.

Al doilea exemplu vine din istoria științei și anume cel al naturii sunetului (problema sunetului sub raportul ființei fizice), ce este sunetul în ființa sa? Punând problema și căutând răspuns la această întrebare, omul de știință mai întâi de toate a reușit să formuleze principiile mecanicității, înțeleasă ca tip de fenomene matematic determinate. Anume această înțelegere a servit drept călăuză pentru a răspunde la problema formulată. Soluția problemei este că sunetul în ființa sa este determinat prin mișcarea vibratoare a unui mediu material (aer, apă, etc.). *Aria* problemei o constituie datele obiective: sunetul în esența sa, *zarea interioară* a problemei o constituie modelul (ideea mecanicității matematic determinabile). Cu toate acestea, L. Blaga afirmă că „ne dăm desigur perfect de bine seama că nu am avea nici un drept să procedăm la generalizări pe temeiul numai al exemplelor analizate” [1,p.67] El continuă cu următoarele reflecții. *Aria* unei probleme filosofice prevede totul sau o parte a existenței (*zarea interioară* este practic indeterminabilă). Problema științifică își îngrădește *aria* la anumite fenomene și face abstracție la tot ce depășește această *arie*. În punerea unei probleme filosofice „spiritul caută să anticipeze cât mai puțin asupra soluției, iar ideile ce devin factori propulsivi în problematica filosofică (de la datele obiective spre soluție) sunt totdeauna foarte abstracte, aproape imponderabile” [1, p.68]

În punerea problemei filosofice se recurge la anticipări ideative. În filosofie spiritul păstrează spontaneitate în rezolvarea problemei, iar în domeniul științei spiritul în rezolvarea problemei este mult mai limitat. În știință *aria* problemei este dată de fenomene de un anumit tip cu caracter circumscris. Lucian Blaga evidențiază acel instrumental al realizării și finalității problematicii filosofice – *noțiunea sau categoriile*.

Concluzii

Așadar, în viziunea lui L. Blaga, filosofia constituie un domeniu autonom față de celelalte discipline. Filosofia deține intuiții asupra tot ceea ce este, aceasta îi asigură filosofiei un statut privilegiat. Filosofia este însoțită de o conștiință filosofică. Prin conștiința filosofică, filosofia se întoarce, ca într-un act reflexiv, asupra conținutului său. Conștiința filosofică se manifestă atunci când

ia ființă un produs de supremă veghe a omului. În conștiința filosofică, filosofia prinde știre de sine. Este o răsfrângere în spirit. Oricine înzestrat cu aptitudini spirituale poate să ajungă la formarea conștiinței filosofice. Cum este posibilă crearea conștiinței filosofice? Răspunzând la această întrebare, Lucian Blaga menționa necesitatea cunoașterii profunde a operelor filosofilor, o îndelungată experiență și, ca rezultat, dezvoltarea gândirii filosofice, a capacității de apreciere justă a unei filosofii.

Lucian Blaga prevedea viitorul filosofiei românești, corelându-l cu ascensiunea firească a tinerelor generații, care urmează atât să continue și să dezvolte rezultatele predecesorilor lor, cât și să exploreze căi noi. Prin reflecțiile sale din lucrarea *Despre conștiința filosofică*, Lucian Blaga inspiră optimism și încredere în forțele și capacitățile filosofiei și a conștiinței filosofice de a propulsa cunoașterea umană.

Referințe

1. Blaga, Lucian (1974). *Despre conștiința filosofică*. Ed. Făclia.
2. Blaga, Lucian. *Despre viitorul filosofiei românești*, în „Saeculum”, ianuarie-februarie 1943, anul I, nr. 1
3. Blaga, Lucian (1983). *Opere, vol. 8, Trilogia cunoașterii*, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, București, Editura Minerva.
4. Drimba, Ovidiu (1944). *Filosofia lui Blaga*, Ed. Cugetarea – Georgescu Delafras, București.
5. Bagdasar, Nicolae (1940). *Istoria filosofiei românești*. București, Societatea Română de Filozofie. [Lucrarea se publică și în *Istoria filosofiei moderne*. Vol. V. *Filosofia românească de la origini până astăzi*. București, Tiparul Universitar, 1941]
6. Clitan, Gheorghe (2003). *Didactica filosofiei. Ghid practic: Structuri argumentative în predarea-învățarea sistematică a filosofiei în liceu*, Editura EUROBIT, Timișoara.
7. Dicționarul operelor filosofice românești, București, Editura Humanitas, 1997.
8. Gh. Al. Cazan, *Istoria filosofiei românești*, București, [Editura Didactica si Pedagogica](#) 1984.
9. I. P. Culianu, *Studii românești, I-II*, Iași, Editura Polirom, 2006.